

Piet Emmer

Piet Emmer is emeritus hoogleraar Europese expansie en migratie aan de Universiteit Leiden. Onlangs verscheen een bijgewerkte editie van *Geschiedenis van de Nederlandse slavenhandel* (Nieuw Amsterdam, 2019).

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Boven: Piet Emmer bij De Wereld Draait Door in 2018.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

De Afrikaanse film *La victoire en chantant/Noirs et Blancs en couleurs* uit 1976, waarin een zeer humoristisch en realistisch beeld van het Europese imperialisme in Afrika wordt gegeven. Kleine groepjes Duitse en Franse kolonisten bevonden zich in de omgeving van Kameroen. Zij hoorden met maanden vertraging van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Vervolgens begonnen ze met onhandige pogingen die strijd ook op hun eigen terrein uit te vechten. Dit vooral tot verbazing van 'hun' Afrikanen, die de kolonisten met veel spot aanschouwden.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de middelbare school?

Ik ondervond het leren van de meeste vakken als een corvee, behalve geschiedenis. Het leek wel of ik na elke geschiedenisles mijn eigen tijd wat beter begreep.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Kennis van het verleden heeft geen direct praktisch nut, maar die kennis helpt wel om te begrijpen hoe de wereld om ons heen is ontstaan.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Het bijbrengen van historische diepte.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs en staatsinrichting aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Idealiter zou het onderwijs in de geschiedenis de belangrijke structuren en overgangen moeten verklaren van de afgelopen tweeduizend jaar, aangevuld met een aantal feiten. Wellicht dat in de hoogste klassen zelfs enige aandacht kan worden gegeven aan de manier waarop ons beeld van het verleden tot stand komt. Voor het geschiedenisonderwijs in Nederland lijkt het me erg nuttig een aantal structuurveranderingen en overgangen te behandelen aan de hand van voorbeelden uit het verleden van ons land. Het resultaat zou moeten zijn dat de leerling een aantal belangrijke politieke, culturele en godsdienstige gebeurtenissen kan plaatsen in de tijd. Lukt dat, dan verdient de geschiedenisleraar die al deze leerdoelen heeft verwezenlijkt een medaille!

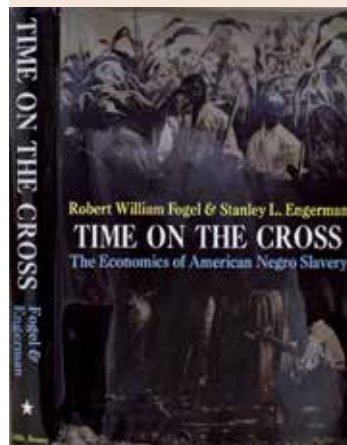
Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De periode 1500-1815. Toen zijn de structuren ontstaan die vandaag nog onze wereld bepalen.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

Time on the Cross. The Economics of American Negro Slavery van Robert Fogel en Stanley Engerman uit 1974. Geen boek heeft zo veel invloed gehad op de studie van de slavenhandel en slavernij als deze econometrische studie. Geheel terecht dat Fogel onder meer voor dit werk de Nobelprijs heeft gekregen.

Denkt u dat de 49 kenmerkende aspecten die de leerlingen moeten kennen voor het eindexamen enig nut hebben voor het geschiedenisonderwijs?

Het lijkt mij een dappere poging in plaats van feiten de structuren uit het verleden te bespreken. Die kant moeten we op. Anderzijds kun je die structuren alleen begrijpen met voldoende feitenkennis. Alleen een goede geschiedenisdocent is in staat deze twee elementen in zijn lessen juist te doseren.

Als u morgen een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Waarom de geschiedenis van (West-)Europa zo afwijkt van de geschiedenis van andere continenten.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

Het bovenhuis tegenover mijn ouderlijk huis. Toen ik in de eerste klas van de lagere school zat, woonde daar een gezin met twee kinderen. Met hen speelde ik vaak op straat. Plotseling waren ze verdwenen, omdat ze met hun vader en moeder naar Zuid-Afrika waren

geëmigreerd. Veel later ontdekte ik dat in datzelfde bovenhuis al eerder een gezin met twee kinderen had gewoond en dat ook zij plotseling waren verdwenen. Na afloop van de bezetting bleek dat dit gezin in Sobibor was vermoord.

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Als kind was ik de trotse eigenaar van een opgezette krokodil, die een familielid volgens overlevering ooit een keer uit Indië had meegenomen. Helaas is die krokodil tijdens de vele verhuizingen daarna zoekgeraakt.

'Het is in deze tijd van de brexit goed om te beseffen dat Engeland als enig land standhield tegen het agressieve fascisme van het continent'

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Het is niet erg origineel, maar in 1940 lijkt Winston Churchill wel de enige effectieve politicus in Europa te zijn geweest die begreep dat je met Hitler geen compromissen kon sluiten en dat terugvechten de enige juiste optie was. Het is in deze tijd van de brexit goed om te beseffen dat Engeland bijna twee jaar lang als enig land standhield tegen het agressieve fascisme en het nationaalsocialisme van het continent. Ik moet er niet aan denken wat er gebeurd zou zijn als Engeland toen niet had volgehouden.

Churchill in zijn Cabinet Room tijdens de oorlog. Information Second World War Official Collection.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Door mijn archiefonderzoek naar de slavenhandel kwam ik in een scheepsjournaal een bijna verbatim verslag tegen van een ruzie tussen de kapitein en de bemanning na aankomst van het schip in West-Indië. De meeste bemanningsleden kwamen na het passagieren dronken terug aan boord. Ondanks dreigementen van de kapitein wilden ze niet helpen om het schip te verhalen. De tekst gaat dan als volgt: 'En sij seijden comt nu maar en slaat mijn maar eens. Wij willen niet geslage wesen en dat wij droncken suipjen dat is voor ons eijge geld, dat raackt jou niet.' De officieren staken geen hand uit. Toen de dronken matrozen de kapitein probeerden aan te vallen, werd dat verhinderd door de 'trauwe slaaven' die de kapitein ontzetten en hielpen het schip te verplaatsen. In een brief aan de rederij deed de kapitein verslag van de werkweigering en de lafheid van zijn officieren. Hij prees de slaven, maar hoopte wel dat hij ze voor een goede prijs kon verkopen. ■

Boven: Portret van een Afrikaanse slavin, eind zestiende eeuw. Fragment van een schilderij toegeschreven aan Annibale Carracci. Gebroeders Tomasso, Leeds, Engeland.

